

Irányelvek a tüzesetek kiderítéséhez.

Azon rendkívül érzékeny és nagy kár méltánylása következtében, melyet a tüzesetek ritkábban az emberi élet, de oly gyakran és nagy mérvben a vagyon megsemmisítése körül okoznak, s mely tüzesetek néha — mint a lefolyt 1887-ik évben is — járványszerűleg dühöngve, a közjólétet aláásó országos csapásként jelentkeznek: a magyar büntető törvénykönyv a szándékos gyújtogatást büntettnek, a gondatlanságból okozott gyújtogatást pedig vétségnek minősítve; szigorú fenytésekkel sújtja azt, ki ily szerencsétlenségnek akarattal vagy gondatlanságból előidézője. Ebből kifolyólag kötelessége tehát a csendőrségnek minden tüzesetben kinyomozni, hogy forog-e fenn tiltott cselekmény s ki ellen irányul a jogos vád.

Hogy mily nagy nehézséggel jár a tüzesetek kiderítése, azt a szolgálat tapasztalatai is bizonyítják. Ennek oka egyrészt épen a tüzeknél fenforogható sokféle keletkezési ok s ennek következtében a nyomozásnál nélkülözött kiindulási alap; másrészt azonban a járőrök részéről a legtöbb esetben tanúsított tájékozatlanság és áttekintés hiánya. Ezen hiányt lehetőleg pótolni célja e soroknak, a gyakorlati szolgálat tapasztalataira alapultan világosságot hozni a szolgálat eme nehéz és fontos ágazatába s tisztázva az eshetőségeket, megállapítani nagyjában azon irányokat és feltevéseket, a melyek ily esetek kiderítése körül létjogosultsággal mert valószínűséggel bírnak, — bár a gyakorlati szolgálatban fordulnak elő esetek, midőn az adott helyzetben a járőr kénytelen, hogy az élet az ő számlálhatlan és változatos esélyeivel ismét egy oly újabb bonyodalmat dobott elébe, melylyel szemben minden előrelátás gyarlónak bizonyul s melyre előre ki sem gondolt, mert nem is gondolhatott és ezzel szemben kénytelen minden utmutatás hiányában csupán saját leleményességébe vetni bizalmát és reményét.

Épen ezen okból az alábbi fejtegetések csupán a rendes viszonyokra vonatkoznak, tehát azon tüzesetekre, melyek a falvakban és pusztákon leggyakrabban szoktak előfordulni,

s mellőzve ezuttal a tüzeseteknél való segédkezés mikénti fogantatásának tárgyalását, csakis azon bűnügyi mozzanatok kiemelésére szoritkozik, melyek a tüzesetek körül mutatkoznak.

A hazánkban fenforgó sajátságos viszonyok között kiváló figyelmet érdemelnek a szolgálati tapasztalaton alapuló következő észleletek:

A járőr helyesen cselekszik, ha addig, míg a tűzoltás tart s már eleitől fogva valami kézzelfogható irány a nyomozásra elő nem került s elő nem adódott, ha — mondjuk — a segédkezés alkalmával, néha a tűzoltásnál rendszeren közvetlenül közre nem működő s mérsékelt távolságban a tűzhelyet környékező nép. tulnyomólag nők és gyermekek között is megfordul s feltűnés nélkül megfigyeli szavaikat. Bár eleinte itt is csupa találgatást hall, mégis előbb-utóbb az ezerszemű közönség között, ha egyáltalán történt valahol és valaki által a tűz kiütésére vonatkozó megfigyelés, ez emlegetés tárgyává válik s ha nem is mindig igaz, s ha nem is volt a nép gyanuja mindig azonnal beigazolható, mégis nagyon sok esetben a legvalószínűbb nyomon jár.

A járőr a tüznél, a mennyire lehetséges a kiütés helyénél keres oly nyomokat s bűnjeleket, melyek a nyomozásra fontosak és döntők lesznek. Ha ilyen nem létezik — mint a hogy ritkán is elmarad, mivel a gerjesztett tűzben ez is megsemmisül — akkor a kiütés mikor, hol keletkezte iránt szerz magának bizonyosságot s azon kározt, hol a tűz kiütött, s hozzátartozóit kérdezi ki először, azután közvetlen a szomszédokat s azokat, kik a tűz első kifejlődésének közvetlen tanúi valának. Ha mindezekről határozott értesítést nem nyer, úgy a szabályszerű, alapos messze kinyuló nyomozást kell megindítania, mely bár ha az első alkalommal sikertelen is maradna, mégis időközökben, ugyis mint kiderítetlen közbiztonsági zavarra, a járőrök figyelme ismét ennek kinyomozása felé irányuljon annál is inkább, mert bűneset vagy vétkesség esetén a bűn vagy vétség keletkezésének titka a legkülönbözőbb uton-módon kiszivárog s bizonyos idő multával mind több egyén birván róla tudomással; alkalomadtán jóhiszeműleg is, mint már lejárt közönyös dolog, avagy mint bizalmas közlemény a járőr tudomására jut s ily módon a nyomozás újra felvétele a rég óhajtott eredményt érheti el.

Ismételten hangsúlyoztatik tehát, hogy a nép sejtelve nem megvetendő utmutatás a nyomozás irányának megválasztásánál, különösen ha annak megérésére egy-két napi idő engedtetett s a nyomozás ekkor azután erélylyel indittatik meg. Mert, mint mondva volt, a legritkább esetek közé tartozik az,

hogy a tűznek gonosz szándékból ki által történt szitása rögtön, még az égés alatt, de még közvetlen utána is kiderül. Ily elvetemedett gonoszsággal végrehajtott tüzesetek a legjobb esetben is csak bizonyos idő lejárta után gyermek, asszony és ital vagy boszu útján derül ki.

Másrésről azonban nincsen ezzel az mondva, hogy a nép gyanuja bírálathoz nélkül elfogadható; a járőr általában csakis a saját meggyőződése alapján jár el s mielőtt valamely fontos elhatározást fogantatana, jól latolja meg a körülményeket s csupán a létjogosultsággal bíró feltevések avagy más meglévő közvetlen vagy közvetett bizonyítékok alapján intézkedjék.

*

Ezek előrebocsátása után áttérve a részletekbe, felállíthatjuk azon elvet, hogy minden tűz csak a következő négy okok egyikéből keletkezhet:

1. elemi csapás; —
2. gondatlanság- vagy vigyázatlanság; —
3. haszonleső számitásból és
4. boszúból eredt gyújtogatásból; —

Ad 1. Hogy valamely tüzesetnek az oka elemi csapás-e? — azt a járőr minden fáradság nélkül megtudhatja, mert az elemi csapás békés körülmények között csakis mint villám szerepel. Zivatarok alkalmával általánosan szemlélhető volt a becsapás, s így ha az ezt elszenvedett épület vagy tárgy nyomban reá kigyul, mindenki előtt világos lehet, hogy itt a tűz oka a villám volt s így kárért kit sem lehet terhelni.

Ad 2. Nehezebb már azon tüzek kiderítése, melyek vigyázatlanság vagy gondatlanság következményei. Az okozott kár miatti lelki furdalások, a büntetéstől, az emberek haragjától való félelem, az ennek folytán való hallgatás s a hozzátartozóknak hasonló indokokból való némasága, figyelésre nem alkalmas idő- és helyviszonyok stb. stb. mind megannyi ok, hogy bár kiütött és pusztított a tűz: mégis azt, hogy ki az okozója, a legritkább esetben lehet kideríteni.

Hozzávetőleg mégis a következő okok egyike szerepelhet a gondatlanságból vagy vigyázatlanságból keletkezett tüzek kiütésénél:

a) A *gyermek*ek a tüzesetek hatalmas százalékának okozói. A mezőre munkába távozott szülők a gyermekeket otthon felügyelet nélkül hagyják, ezek pedig a kezök ügyébe akadt — mert nem számukra hozzáférhetlen helyre eltett — gyufával játszva, az ösztönből kedvelt tüzet rakják, tekintet nélkül, mert nem képesek felfogni, hogy arra alkalmas helyen-e?

Oly vidéken, a hol a sertéseket pörkölik, a gyermekek rendszeren azt utánzandók, szalmával tüzet csinálnak és pedig az elrejtettebb helyeken, például a csűrben, hol egyszersmind a hozzávaló szalma is meg van. Itt azután a tűz a felhalmozott szalmában elharapódzik s mivel e felett megijedt gyermekek széjjel szaladnak s a kiállandó büntetéstől félve, rejtőzve hallgatnak; a még azonnal tán elfojtható tűz széjjelterjedve, nyomornak és pusztulásnak lesz szülője.

b) Falvainkban kevés takaréktüzhelyet találhatunk, hanem kizárólag a nyitott tüzhely van alkalmazásban. — Az itt hagyott parázsok ugyancsak alkalmasak arra, hogy — különösen télen — a gyermekek vele játszásból tűzkarikákat hányva, gondatlanságból elhányják s így a falusi, többnyire szalmafedelű házak, takarmány vagy tengeri-szár boglyák stb. gyakran ettől fognak tüzet.

c) Nyáron, midőn a termés a mezőről behordatik s a felszaporodott munkát nappal nem győzván, a lerakodást éjjel is gyertya, lámpás vagy más világító eszköz mellett folytatják, a szekéren a felrakáskor, a behozatalkor és lerakásnál a dohányzó egyének gondatlansága vagy vigyázatlansága a magukkal hordott gyúszekerek gondos megőrzésénél; némely vidéken divó azon szokás, hogy a kalap zsinórja vagy szalagja mellé bedugdosva hordják a gyufát, — okozza, miszerint a gyúszek kihull, a dörzsölés következtében meggyúl s rendszeren lappang a betakarított termésben, míg végre órák, gyakran napok múlva azután kitör a láng. Innen van az, hogy a takarításkor járványszerűleg lép fel a tűz s úgy kiterjedésére mint az okozott kárra nézve a legsúlytöbb csapást méri a nemzeti vagyonosságra.

d) A nyomtatási, cséplési stb. csürmunkáknál a pipálás sok helyt betiltva nincs, vagy ha igen, akkor is eldugva megteszik ezt a dolgosok s épen ez a baj, hogy a rajtakapástól félve, a tüzes pipát nem dugják testök mellé az ing mögé vagy zsebbe, hanem gyorsan bárhová, sokszor olyan helyre, hol a takarmány vagy szalma tüzet foghat tőle ép úgy, mint a gondatlanul eldobott gyufavégtől is.

e) Daczára, hogy a kéménytisztogatás a belügyminiszter által 1868. évi 4209. sz. a. kelt rendelettel tűzrendészeti szempontból meg lett hagyva s annak havonként legalább egyszeri, sőt a helyi körülmények, szokások a lakosok foglalkozásához képest esetleg többszöri foganatosítására mindenki kötelezve van; mégis a mi viszonyaink között ezen rendeletnek pontos betartása nem mindenütt mutatható fel s mi természetesebb, mint hogy a nyitott tüzhelyről az alacsony — már

régebben nem tisztított s így vastag koromu — kéménybe felcsapódó láng és hő ezt könnyen meggyújtja. Sok a kéménytűz, de ez elharapódzva, különösen a vályogolt fakéményeknél a legtöbb helyen nem cseréptetőt s vele együtt a házat is megfogja s elhamvasztja. Hasonló okból a konyhai sütés-főzés alkalmával tulhajtott tüzelés, nem ritkán a zsír kigyuladása is oka sok tűzbajnak, valamint különösen a kenyér-sütésnél követett azon gondatlanság, hogy a hamut egyszerűen a szemét- vagy trágyadombra szórják, holott abban mindig feltűnően sok ideig tarthatja magát a parázs, sőt a légtől zárva napokig elpislog, míg azután ha véletlenül egy erősebb szél felkapja s nádra, szalmára vagy rőzsére, avagy általában gyúlékony anyagra viszi: kész a tűz, mi annál végzetesebb, mivel a kenyér-sütés éjjel vagy kora hajnalban történik s így a lakosok vagy még alusznak, vagy a gazdaközönség az istállóban gondozza marháit s a tűz rendesen csak már kiütése után, midőn nagyon elmérgesedett, vétetik észre,

f) Ugyancsak a padláson, az istállóban való pipázásnál, avagy a világítás körül elkövetett vigyázatlanságnak is sok tűz lesz okozatja.

Összegezve tehát a mondottakat, állíthatjuk, hogy a vigyázatlanságból vagy gondatlanságból keletkezett tűz okozói a gyermekek, a világító szerek felületes kezelése, a pipatűzre való nem ügyelés, kéménygyúlás, tulhajtott tüzelés és kiszórt hamu.

Ezek alapján tehát a járőr, ha sem a számításból, sem pedig a boszúói eredő gyújtás gyanuja nem forog fenn: a legközelebb első fenntebbi észleletek azon módján indul, mely a viszonyoknak, helynek, időnek és évszaknak legjobban megfelel s melyre utmutatást magának még a tűzoltás ideje alatt, avagy közvetlenül utána már szerzett.

Ne feledje továbbá a járőr, hogy a szomszédok vagy véletlenül arra járt egyének akaratlanul is tanui lehetnek oly jelenségeknek, mik később a vizsgálat eredményes folytatására döntő súlyuak.

Természetes, hogy ha az adott irányok egyike nem válna be, a nyomozást kiterjeszti a másik feltevésre s így fáradságot nem kimélve, kitartással végre célzott mégis fog érni.

Ad 3. Ha a gyanu haszonleső számításból eredett tüzet sejtet: a járőrnek fölötte óvatosan, ügyesen, de erélylyel és kitartással kell a nyomozást ez irányban felvenni.

Két eshetőség áll előtte: az egyik, hogy vagy maga a károsult követte el a gyújtogatást, a másik, hogy ezzel egymás egyént bizott meg. Mindkét esetben a károsult szemé-

lye a központ, a mely körül forogjon a nyomozás; az ő személyére tekintettel kell minden mozzanatot megbirálni. Az olyan esetek, midőn a tettes e cselekmény elkövetésénél megfigyeltetett: a legritkábbak közé tartozik, — sőt ellenkezőleg, el kell készülni arra, hogy a járőr előtt egy nagy furfanggal és előrelátással végbevitte, gyakran más ügyeletek háta mögé rejtett ténykedés áll, melyekkel szemben az eredményt csakis a leleményesség és kitartás adják meg.

E pont alatt ki kell emelni azon tapasztalati tény, hogy a tüzbiztosítások behozatala óta a tüzesetek száma mód felett megszorodott, jeléül annak, hogy itt nem csupán a véletlen az okozó, hanem a nyereszkedési szándék is nagy tényező. Ha értéken jóval felül biztosított tárgyak gyúlnak ki: gyanus dolog s nagyon alapos nyomozást érdemel. Oly esetekben tehát, midőn az öngyújtás gyanuja forog fenn, a járőr a tüzeset után meggyőződést szerez magának a biztosítás egész állásáról, mihez az illető biztosítási ügynökségek már saját érdekükben is készségesen segédkezet nyújtanak, s ha a fennebbi értelemben gyanus dolgot észlel, akkor ez irányban a következő módon folytatja a puhatolást.

Kinyomozza, hogy a károsult anyagi viszonyai milyenek, hol vannak és mennyi adósságai, hol volt a tűz kiütése előtt, hol a kiütésnél, mily kedélyváltozás volt rajta észlelhető, nem-e volt feltűnő nyugodt, avagy ellenkezőleg tulságosan megindult, mi tettetés is lehet, mit tett a mentés érdekében, általában pedig mily magaviseletet tanusított a tűz alatt. A tűz előtt nem szerzett-e be valahol gyújtó anyagot, kanóczot, lőport vagy égőfolyadékot, a melyek segélyével esetleg a gyújtás eszközöltethetett. Mit tett, hol járt a tűz után. A tüzet megelőzőleg nem helyezett vagy küldött-e el tárgyakat idegenekhez s így tehát előre tudni látszott a bekövetkezőket. A káros háznépe mit tud mondani az esethez, mily magatartást tanusítottak a tűznél, a mentés körül, különösen ha nős az illető, mint viselte magát neje, kivel valószínűleg előre közöltetett a bekövetkezendő eset. A tűz után a káros magatartása a biztosítási összeg folyóvá tétele körül.

Az is előfordul, hogy a káros a tűz kiütése előtt napokkal el is utazik, de felhasználva a viszonyokkal való ismeretséget, alkalmas időben, más által észre nem véve, visszalopódzik, a felgyújtást eszközli s ismét eltűnik, hogy bizonyos idő multán hazajöve, a súlyos veszteség felett tettette nagy meglepetést és fájdalmat szinleljen. Ily esetben az állítólag távolvoltnak minden tartózkodási idejét hitelt érdemlőleg, ha kell folytatva és kiterjesztve a puhatolást a legtávolabbi helyekig is, ki kell

mutatnia. A hivatkozott tanuk hitelességének kétségen felül kell állania s ha gyanu forog fenn, hogy az illető hamis tanukat szerzett vagy szerezni szándékozik, akkor a letartóztatás által kell megakadályozni az összebeszélést.

Ugyanezen eljárás követendő a káros hozzátartozóival, valamint cselédeivel szemben is, különösen utóbbiakkal azon esetben, ha — mint gyakran előfordul — jutalom fejében egy ily bizalmas egyéne által eszközölteti a felgyújtást.

Természetes, hogyha a nyomozás eredményt nem is mutathatna fel rögtön, a megfigyelés feltűnés nélkül folytatózó s a tapasztalt magaviselet, életmód mindmegannyi adatként használandó fel a rejtély felderítésére.

A gyermekek felette alkalmasak minden bűnügyben a bementásokra, a mennyiben előttük azon önámítással, hogy hisz a gyerek ugy sem tudja mit jelent ez vagy ama cselekmény vagy szó, nem óvakodnak — a közös egyetlen szoba természeténél fogva is — előttük, szemök láttára vagy fülök hallatára elkövetni vagy megbeszélni bűncselekményeket; s épen azon okból azután, hogy a gyermek ezek horderejét be nem láthatja, ha valaki kérdezi, kivel rokonszenvez, vagy ki rokonszenvét ha pillanatra is megtudta nyerni: ennek a láttottakat és hallottakat őszintén elmeséli.

Sohasem feledje azonban a járőr, hogy senki sem tartozik hozzátartozóira terhelőleg vallani s így a gyermekeket hozzátartozóik előtt akár csak erős rábeszéléssel is ez irányban faggatni nem célirányos sőt tiltott, szabályellenes eljárás.

Ad 4. A boszúból való felgyújtás — sajnos — hazánk egyes vidékein rendszeresen üzetik. Az élet az ő ezer esélyeivel eszközli, hogy a legkülönbözőbb indokokból keletkezett boszuját kielégítendő, felgyújtja egyik ember a másik ember-társának vagyonát, elkövetve így egyikét a legsúlyosabb bűnöknek.

Fel lehet tenni a legtöbb esetben, hogy a károsult a majdnem kivétel nélkül előfordult előzményekből nagyjában sejtheti a tűz okát s körülbelül a tetteit is. Egy, a megelőző összetűzésnél vagy később elejtett szó, fenyegetés, állandó ellenségeskedés, a vidéken szokásosan követni szokott ezen boszumód mindmegannyi eszköz a kiderítéshez. Ily esetben az előzmények alapos ösmérete szükséges a járőrnek, nehogy a szenvedett kár felett nem rendes kedélyállapotban lévő egyén vak indulata után menve, az esetleg ártatlanul gyanúsítottat zaklatva, az erre fordított időben adjon előnyt az igazi tetteknek a bizonyítékok elenyésztetésére. Kikérdezendő tehát az előzményekre a káros, hogy hogyan keletkezett a harag közte

és a gyanusított között, milyen viszonyban voltak ez előtt egymással, mire állapítja gyanuját, szólott-e a gyanusított valamikor bűnös tervéről, elárult-e erre vonatkozólag más előtt is és hol valami szándékot; fenyegetődött-e és kik előtt; a tanuk szintén kikérdezendők s lehetőleg élethűen való előadásra kérendők fel. Ha a gyanusított a tüzzel egy időben valahová huzamosabb időre avagy napokra is elutazott vagy h iradás nélkül távozott, joggal gyanus, épen úgy, mintha — midőn az egész község a tűzhöz siet s ott van, — ő tette a tüzet észre sem vette volna, vagy nem tudva érdeklődni ily szerencsétlenség iránt, nyugodtan tovább folytatja dolgát avagy tovább tétlenkedik. Ha állítólag távol volt a tűz idejében, kikérdezendő, hogy hol volt a tűz alkalmával, hol a tűz előtt stb. stb. épen úgy, mint a 3. pont alatt a károsult, ki öngyujtogatással van gyanusítva. Hozzá tartozói szintén kikérdezendők, valamint a szomszédok is az általok esetleg észlelt gyanus körülményekre.

Az is megtörténhetik azonban, hogy a gyanusított nem személyesen, hanem erre felbérelt egyén által követtette el a gyujtogatást. Tudvalévő, hogy léteznek ily közártalmuak, kik néhány frtnyi jutalomért ezen bűnre üzletszerűleg vállalkoznak s összeköttetéseiknél fogva távolabb tájékról is felkeres tetnek ily vállalatra való megnyerés végett. Bár nem éretett még tetten, s tán nem is bűnhődött még hasonló bűnökért; mégis általánosan rebesgeti a nép ily tulajdonságukat s ritkán ártatlanul. Kikutatandó tehát, hogy vajjon ezen egyén — ki rendesen az iszákosságnak már áldozata s ezen szenvedélyét kielégítendő, az erre szükséges pénz megszerzésének módjában épen nem válogatós — nem-e költekezett a szokottnál jobban; kinek volt adósa s nem-e törlesztett adóságot; mivel pedig az ital a nyelvet feloldja, nem-e árult el valamit önkéntelenül is a későbbi vagy már elmúlt tüzre vonatkozólag egyes elejtett szavak, s az ily iszákosoknál ittas állapotban nem ritkán szokásos saját magukkal való hangos beszélgetés által. Ha a gyanusított ezen egyénnel a tüzet megelőzőleg érintkezett — mi kinyomozandó — s ezt különben nem szokta tenni, akkor ezen egyénnek a találkozás óta folytatott életmódja kipuhatólandó, hogy hol töltötte azóta ~~dejét~~ stb. stb. épen úgy járandó el, mint az fennebb a gyanusított boszuállónál előada ott. A hirtelen és erélylyel meg ejtett ház- és személymotozás nem ritkán a gyujtogatásnál használt vagy ezért jutalomképen nyert bűnjelvények megke ritését is eredményezheti s tanácsos is, mihelyt ily egyének ellen alapos gyanu merült fel, azt a bűnjelvényeknek a meg-

semmisítéstől vagy elrejtéstől való megmentése végett fogamatosítani.

Ki nem derített tüzesetek után ha gyanusítva lettek, de reájuk bizonyítani mit sem lehetett, az ily egyének is felügyelendőek, mivel előbb-utóbb általuk valami bűnjel, midőn már mindent elfeledettnek hisznek, előkerülhet, avagy elszólhatják magukat.

Hangsúlyoztatik, hogy felette óvatosan járjon el a gyanusítottak megbírálásánál s ne feledje a járőr, hogy ő mint pártatlan, a felek felett álló törvény embere, hivatva van higgadt megfontolással latolgatni a körülményeket s a szabályok értelmében amugy is elővigyázatra lévén intve minden feladás mérlegelésénél (lásd Á. t. szolg. határozványok 100. pontját); a jelen esetben sokszorososan forog fenn az ok az izgatott embereknek gyakran pillanatnyi ötletében támadt gyanuját óvatosan fogadni és minden esetre először puhatolni s csak valószínűség esetén járni el tovább a szabályok értelmében nyomozólag.

A nép, de kivétel nélkül a káros gyakran vádol az első jelindulásban ártatlanokat, vagy nem lehetetlen az sem, hogy véletlen esélyek felette összejátszanak a vád valószínűségére, de ily veszélyes órákban épen a csendőrség kötelessége ugy ezek, mint az ügy érdekében a valódi tényállás kiderítése végett higgadt, tárgyilagos és nyugodt, mindamellettt határozott magatartást tanusítani s megovni ugy magát, mint másokat az e hirtelenkedéstől.

A csavargók által különösen a puszták és tanyák keresztetnek föl nagy előszeretettel. Neki legroszabb esetben a szalma és takarmány-kazlak is jó meleg éjjeli szállást nyújtanak, hol észrevétlenül meghuzhatja magát. Vigyázatlanságból, gyufának elejtése által, vagy mivel a nappal történt kéregetésnél e helyen durván elutasítottak, tehát boszúból, de gyakran indokolatlan pajkosságból is felgyújtják a kóborlók a kazalokat s az éj homályában eltűnnek s mivel senki által sem vétegett ott létők észre, pihenő helyök pedig elpusztult; nyomuk vész és nem is gyanakodnak rájuk. Épen ezen okból oly tüzeseteknél, melyeknek ily módon való keletkezése valószínű, a környéken található csavargókkal szemben kiméletlen szigorral kell eljárni s a tűz kiütése idejében hol történt tartózkodásuk hitelt érdemlőleg való bebizonyítására szorítandók akkor, ha ők a tüzet szenvedett pusztán vagy tanyán, avagy annak közelében megfordultak, a csürök alatt és boglyák között észleltettek. Ép ugy megállítandók, ha éjjel a tűz

irányából vagy az égő községből jönni láttatnak és reájuk is kiváló mérvben kiterjesztendő a nyomozási eljárás.

E pont alatt tartjuk megemlítendőnek a gyújtogatók egy nem épen ritka fajtát, kiknél a gyújtogatás iránti hajlam tulajdonképen betegség, s kik ezen végzeteljes betegségeknek maguk is áldozatai még másokat is, de beszámíthatóság nélkül, szerencsétlenné tesznek: ezek a tüzkórosok.

A tüzkórban szenvedők valódi átkai azon községnek, hol léteznek s ha időközönként ezen kór őket meglepi. Tény, hogy vannak oly szerencsétlen egyének, kiket a tüzláng szemlélésénél bizonyos kéjérzet fog el s nekik a lángnak nézése érthetetlen gyönyört nyújt. Még nem tudjuk e különös betegségnek okát találni, de tény, hogy az ily szenvedélynek rabjai, ha őket e kór meglepi, minden alkalmat felhasználnak nagy tűz élesztésére s ezen bűnös cselekményöknek kivitele körül a legkőrmönfontabb ravaszsággal járnak el. Ha tehát a járőr tudja — mint a hogy ily egyéneknek az őrskörletben létezéséről az őrsnek értesülve kellene lennie — hogy a tüzeset helyén ily tüzkóros egyén létezik, első sorban is ennek a tűz előtti hollétéről s minden idejének hol történt töltéséről szerez magának bizonyosságot s folytatja a nyomozást a tűzkiütéseig. Szükség esetén a gyújtószerkezt után megejtendő szigoru motozások adhatják meg a kiderítéshez a kulcsot. Ugyanis az ily betegek előtt rendszeren dugdossák hozzátartozóik a gyújtószerkezt, s ha azután az ily beteg mégis valahogy ilyest szerezhet, azt féltett kincs gyanánt rejtegeti az általa e célra kieszemelt, rendszeren félreeső helyen. Ugyanez értelemben, ha egy és ugyanazon községben, pusztán, tanyán vagy vidéken is, feltűnő gyakori a tüzeset s a lakosok nem állanak egymással oly ellenségeskedésben, mely a boszúból való gyújtogatást igazolhatná: majdnem biztosra vehető, hogy ily tüzkóros szerencsétlen keze működik közre. Ily kóros tünetekre az őrsnek folyton figyelni kell s ha a járőrök szolgálatban létök alatt olyféle megjegyzéseket hallanak, hogy valaki — többnyire a seírdülő korban lévő gyermekek közül — a tüzzel mennyire szeret játszani vagy ok nélkül felesleges tüzet rakni stb., jegezzék fel az előjegyzési könyv számára, mert a fennebbiek értelmében később még nagy hasznát láthatják a nyomozás-soknál. Bár az ily betegek gyújtogatásai nem esnek a beszámíthatóság alá, mégis hozzátartozóit — kik rendszeren tájékozva vannak erről — méltán sújthatja a köteleles felügyelet elmulasztása miatt a vád, s ez alapon, ha a tűz okozójának egy ily tüzkóros bizonyult be, a nyomozásnak a hozzátartozók miként alkalmazott s végrehajtott felügyelet gyakorlásának

kipuhatolására kell átmenni, — de bebizonyított mulasztás esetén is a csendőrség működése ily esetben csak a feljelentésre terjedjen.

*

Hogy mi a járőr teendője a kiderített tüzeseti bűntények és vétségeknél a tettesekkel és esetleg megkerült bűnjelvényekkel, az eljárási szabályainkkal s a törvénnyel szemben nem szorul magyarázatra: itt teljes érvényben áll a letartóztatás és lefoglalás joga.

A házkutatásról.

„Az én házam, az én váram“ — egyik sokszor hangoztatott jelszava a személyes szabadság hiveinek. Valóban magasztos eszme, hogy a bár földhöz ragadt szegény állampolgár hajléka még a leghatalmasabbak, sőt maga az államhatalom előtt is szent és sérthetetlen legyen; kivéve természetesen azon eseteket, a melyekben a házjog védelmül még a hatalmasoknak sem szolgálhat. Ennek tudata az állam minden polgárát nemcsak emberi méltóságnak érzetére juttatja, hanem az ő egyéni jogait ily módon biztosító államhatalommal szemben minden áldozatra is készebbé teszi.

Ugyanazért minden rendezett jogállamban a magánlak szentségének minden jogtalan megsértése szigoruan büntetettik, s e tekintetben ugy a büntettekről és vétségekről szóló magyar büntető törvénykönyv, mint a nálunk érvénnyel bíró katonai büntető törvények is hasonlókép intézkednek.

De ha a törvény azon állampolgárra, a ki polgártársát a házijog békés gyakorlatában megháborítja, szigoru büntetést határoz: bizonyára még sokszorta súlyosabban büntetendő azon közszolgálatban álló egyén, a ki ily jogtalanságot, hivatalos állásával visszaélve követ el, holott hivatalos állása őt épen arra kötelezné, hogy a megtámadott jogrendet mindenkör védelmezze.

A magyar királyi csendőrség szolgálati utasítása bizonyos esetekben megengedi a szolgálatot teljesítő csendőrnek, hogy szolgálati eredmény elérhetése végett házkutatásokat tarthasson. Mig azonban a házkutatás kellő pillanatban és azt indokoló körülmények között kötelességének tekintendő, addig az alapos indokok nélkül és tapintatlanul megejtett ily eljárás igen komoly beszámítás alá eső visszaélést képez, mely szigoru megtorlás nélkül egy esetben sem hagyathatik. A házkutatással való indokolatlan zaklatások ugyanis nem csupán az illető egyének személyes jogait sértik, hanem az összes la-